

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет/інститут **Коломийський навчально-науковий**

Кафедра **соціально-економічних та природничих дисциплін**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АНАТОМІЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ»

Освітня програма **«Психологія»**

Перший (бакалаврський) освітній рівень

Спеціальність **053 «Психологія»**

Галузь знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від “_” __ 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Анатомія та еволюція нервової системи
Викладач (-і)	Слипанюк О.В.
Контактний телефон викладача	(03433)2-46-60
E-mail викладача	olga.slipanyuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	нормативна
Форма навчання	заочна
Обсяг дисципліни	108 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=215&id_cou=3018
Консультації	Консультації до самостійної роботи проводяться на практичних заняттях і згідно графіку консультацій викладача
2. Анотація до курсу	
Курс «Анатомія та еволюція нервової системи» призначений для створення у студентів необхідної основи для подальшого вивчення всіх дисциплін з циклу професійної підготовки майбутнього психолога. У програмі курсу викладено структурно-функціональну організацію нервової системи людини, її вікові особливості і розвиток в процесі онтогенезу та онтогенезу. Такий інтегрований підхід у викладенні учбового матеріалу дозволяє показати організацію організму людини у вигляді складної саморегульованої системи, яка має великі адаптаційні можливості завдяки накопиченню нової інформації нервовою системою. Даний курс логічно пов'язаний з дисциплінами медико-біологічного циклу, зокрема «Фізіологія нервової системи та ВНД»	
3. Мета та цілі курсу	
Формування у студентів на засадах аналізу сучасних анатомічних і фізіологічних концепцій наукових знань про особливості функціонування центральної нервової системи з метою розуміння психологічних явищ, прогнозування розвитку психологічних процесів і станів; ознайомлення студентів з механізмами функціонування центральної нервової системи; вироблення у студентів практичних вмінь та навичок використання знань анатомії нервової системи в подальшій професійній діяльності психолога.	
4. Результати навчання (компетентності)	
Загальнонаукові компетенції поглибити біологічну і методичну підготовку майбутніх фахівців; підготувати студентів до науково-обґрунтованого проведення практичних занять з урахуванням морфологічних особливостей нервової системи організму людини; поглибити загально біологічну і методичну підготовку майбутніх фахівців з психології; сформувати практичні навички визначення і оцінки нервової системи організму людини за морфологічними ознаками. Інструментальні компетенції вміти: - ефективно застосовувати теоретичні професійні знання у практичній діяльності; - визначити загальні принципи будови і функції ЦНС; - аналізувати розвиток ЦНС в філо- і онтогенезі; - аналізувати аномалії і варіанти розвитку спинного і головного мозку; - описати і продемонструвати зовнішню і внутрішню будову спинного мозку; - аналізувати класифікацію відділів головного мозку за анатомічними принципами і за розвитком; - описати і продемонструвати зовнішню і внутрішню будову відділів головного мозку; - аналізувати класифікацію черепних нервів; - визначити загальні принципи будови черепних нервів, різних за походженням. - аналізувати загальну будову вегетативних вузлів голови; - описати і продемонструвати будову I-XII пар черепних нервів; - аналізувати класифікацію відділів вегетативної нервової системи за анатомічними принципами і за розвитком;	

- описати і продемонструвати будову симпатичного стовбура, парасимпатичних вузлів; - описати вегетативну рефлекторну дугу; - аналізувати класифікацію відділів периферичної нервової системи за анатомічними принципами і за розвитком; - описати і продемонструвати внутрішню будову спинномозкового нерва; - описати просту і складну рефлекторну дугу.					
5. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції			4		
практичні			2		
самостійна робота			84		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
1	053 Психологія	1	нормативний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдан- ня, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Анатомія, як наука та її розвиток. Вступ. Анатомія як наука. Історія розвитку анатомії. Розвиток анатомічних знань в Україні. Сучасні методи анатомічних досліджень. Анатомічна термінологія.	Лекція, самостійна робота	№1, 4, із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 2, 5, 6 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова»			грудень
Тема 2. Філогенез та онтогенез нервової системи. Загальна будова та цілісність організму. Онтогенез нервової системи. Філогенез нервової системи	Практичне заняття, самостійна робота	№3, 4 із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 2, 9, 11 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень
Тема 3. Загальні дані про нервову систему. Особливості нейронної будови. Особливості будови нервових клітин. Особливості будови відростків нервових клітин. Типи контактів між нервовими клітинами та їх відростками. Синапси. Рецептори.	Самостійна робота	№1, 4, із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 2, 6, 9 із списку рекомендован			грудень

Класифікація нервової системи.		ої літератури блоку «Додаткова література»			
Тема 4. Поділ головного мозку на відділи. Кінцевий мозок. Будова кори головного мозку. Поділ головного мозку на відділи. Поділ кожної півкулі кінцевого мозку на частки та межі між ними. Борозни і закрутки кожної частки. Пошарова будова кори півкуль головного мозку.	Самостійна робота	№1, 2, із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 2, 5, 6 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень
Тема 5. Поняття про аналізатори. Поняття про аналізатори. Визначення аналізаторів за І. П. Павловим. Поля кори головного мозку. Локалізація функцій у корі головного мозку	Самостійна робота	№3, 4, із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 1, 3, 9 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень
Тема 6. Будова головного мозку на серединному перерізі. Борозни і закрутки медіальної та нижньої поверхні півкуль головного мозку. Склад лімбічної системи та її значення. Пучки волокон білої речовини, що формують асоціаційні шляхи головного мозку. Пучки волокон білої речовини, що формують комісуральні шляхи головного мозку.	Лекція, самостійна робота	№1, 4, із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 6, 9, 11 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень
Тема 7. Базальні ядра півкуль головного мозку. Поняття про розвиток базальних вузлів. Базальні ядра та їх характеристика. Внутрішня капсула, її поділ на частини. Провідні шляхи, що формують внутрішню капсулу. Зовнішня і крайня капсула. Бічні шлуночки, їх поділ і відношення до часток півкуль головного мозку. Вміст бічних шлуночків.	Лекція, практичне заняття	№2, 4, із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 2, 5, 6 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень

Тема 8. Розвиток і будова проміжного мозку. Розвиток проміжного мозку. Зоровий горб. Надталамічна ділянка. Заталамічна ділянка. Підталамічна ділянка. Третій шлуночок.					
Тема 9. Анатомія середнього мозку. Розвиток середнього мозку. Будова даху середнього мозку. Будова покривки середнього мозку. Будова основи ніжок мозку. Провідні шляхи середнього мозку. Ядра черепно-мозкових нервів середнього мозку.	Самостійна робота	№3, 4 із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 4, 7, 11 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень
Тема 10. Анатомія стовбурової частини головного мозку. Поділ нервової трубки на окремі мозкові міхури. Перешийок ромбоподібного мозку. Задній мозок: міст і мозочок. Довгастий мозок. Будова ромбоподібної ямки. Топографія ядер черепно-мозкових нервів у довгастому мозку. Сітчаста формація. Будова четвертого шлуночка.	Самостійна робота	№2, 4 із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 8, 9, 11 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень
Тема 11. Будова нижньої поверхні півкуль головного мозку. Борозни і закрутки, частки і мозкові утворення нижньої поверхні півкуль мозку. Черепні нерви та їх топографія на нижній поверхні мозку. Кровообіг головного мозку.	Самостійна робота	№1, 4 із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 2, 6, 12 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень
Тема 12. Оболонки головного мозку. Тверда мозкова оболонка. Пазухи твердої мозкової оболонки. Павутинна оболонка. Субарахноїдальний простір. Цистерни субарахноїдального простору. М'яка мозкова оболонка. Спинномозкова рідина та шляхи її циркуляції.	Самостійна робота	№3, 4 із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 2, 9, 11 із списку рекомендованої літератури блоку			грудень

		«Додаткова література»			
Тема 13. Анатомія спинного мозку. Розвиток спинного мозку. Зовнішня будова спинного мозку. Внутрішня будова спинного мозку. Кровообіг спинного мозку. Проста і складна рефлекторні дуги.	Лекція Самостійна робота	№1, 2 із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 2, 9, 11 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень
Тема 14. Провідні шляхи головного і спинного мозку. Визначення провідних шляхів. Класифікація провідних шляхів. Асоціаційні провідні шляхи. Комісуральні провідні шляхи. Висхідні провідні шляхи.	Практичне заняття Самостійна робота	№3, 4 із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 2, 9, 11 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень
Тема 15. Головні рухові шляхи. Кірково-спинномозковий провідний шлях. Кірково-ядерний провідний шлях. Екстрапірамідна провідна система.	Самостійна робота	№1, 4 із списку рекомендованої літератури блоку «Основна» № 2, 9, 11 із списку рекомендованої літератури блоку «Додаткова література»			грудень

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Шкала оцінювання: національна та ECTS		
	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
			для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
	90 – 100	A	відмінно
	80 – 89	B	добре
	70 – 79	C	
	60 – 69	D	задовільно
	50 – 59	E	
	26 – 49	FX	незадовільно з

			можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
	Фактична кількість балів, отримана студентом за результатами поточного контролю та підсумками, переводиться в державну оцінку за такими критеріями: А – оцінка «відмінно» (90-100 балів) виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку, чітко, лаконічно, логічно послідовно відповідати на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язуванні практичних задач; В – оцінка «добре» (80-89 балів) виставляється за міцні знання навчального матеріалу, включаючи розрахунки, аргументовані відповіді на поставлені питання; С – оцінка «добре» (70-79 балів) виставляється за міцні знання навчального матеріалу, включаючи розрахунки, аргументовані відповіді на поставлені питання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності; D – оцінка «задовільно» (60-69 балів) виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді; Е – оцінка «задовільно» (50-59 балів) виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання; FX – оцінка «незадовільно» з можливістю повторного складання екзамену (26-49 балів) виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання; F – оцінка «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням модуля (навчальної дисципліни) (0-25 балів) виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, незнання основних фундаментальних положень. Екзаменаційна оцінка – сума балів за практичні роботи, виконані протягом семестру(60%), контрольну роботу(10%) і письмові відповіді та практичне завдання екзаменаційного білету(30%).		
Вимоги до письмової роботи	-		
Семінарські заняття	-		
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50% практичних робіт, та індивідуальні наукові завдання.		
7. Політика курсу			
Програма курсу побудована так, що теоретичний матеріал студенти засвоюють на лекційно-практичних заняттях та при виконанні завдань самостійної роботи. Кожен етап роботи проходить обговорення у групі на практичних заняттях, та при використанні дистанційного навчання.. Це удосконалює аналітичні уміння здобувачів, виховує комунікативні навички, запобігає плагіату. Прилюдно представляючи хід та результати виконання індивідуального самостійного завдання, здобувач освіти не тільки демонструє свої знання і навички, але й одночасно навчає інших студентів групи та має змогу представити результати пошукової роботи, вислуховуючи відгуки колег. Якщо студент пропустив аудиторне заняття, практичне завдання виконує самостійно, опрацювавши рекомендовану літературу. Не допускається використання чужої інтелектуальної власності, відслідковується викладачем плагіат. Оцінка за семестр, у зв'язку з практичним направленням курсу, виставляється за практичні завдання та виконання самостійної роботи.			

8. Рекомендована література

Базова

1. Коляденко Г.І. Анатомія людини. К.: Либідь, 2001. – 386 с.
2. Федонюк Я.І. Функціональна анатомія. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 552 с
3. Свиридов О.І. Анатомія людини. К.: Вища школа, 2000. – 399 с.
4. Алкамо Э. Анатомия. Учебное пособие Эдуард Алкамо; Пер. с англ. И.Гиляровой. – М.:ООО «Изд-во Астрель»: ООО «Изд-во АСТ», 2002. – 288с.

Допоміжна

1. Аносов І.П., Хоматов В.Х. Анатомія людини в схемах: Навч.наоч. посіб.- К.: Вища шк., 2002.- 191с.: іл..
2. Бодян О.П., Зданюк В.В., Заїкін А.В. Анатомія людини з основами спортивної морфології: Навчально-методичний посібник. – Кам'янець-Подільський: Медобори – 2009. – 247 с.
3. Воробьев Е.А., Губарь А.В., Сафьянникова Е.Б. Анатомия и физиология. – М.: медицина, 1981, - 416 с.
4. Гаврилов Л.Ф., Татаринов В. Г. Анатомия: Учебник, - М.: Медицина, 1985. – 368 с.
5. Иваницкий М.Ф. Анатомия человека. – Физкультура и спорт, 1985. – 544 с.
6. Этинген Л.Е. Страна анатомия. – М.: Сов. Россия, 1982. – 288 с., 8 л. вкл.
7. Козлов В.И. Анатомия человека. – М.: Физкультура и спорт, 1985. – 464 с.
8. Людина: Навчальний посібник з анатомії та фізіології. – Львів: БаК, 2003. – 240 с.
9. Никитюк Б.А., Гладышева А.Л. Анатомия и спортивная морфология. – М.: фізкультура и спорт, 1989. -176 с.
10. Свиридов О.І. Анатомія людини: Підручник/За ред. І.І. Бобрика. – К.: Вища школа, 2001. – 399 с.
11. Сидоренко П.І. Анатомія та фізіологія людини: Підручник / П.І. Сидоренко, Г.О. Бондаренко, С.О. Куц. – К.: Медицина, 2007. – 248 с. (в т.ч. 48 с. кол. Вкл..).
12. Шапаренко П.П., Смольський Л.П. Анатомія людини: У 2 т.- К.: Здоров'я, 2003. – Т.1.- 376 с.
13. Шапаренко П.П., Смольський Л.П. Анатомія людини: У 2 т.- К.: Здоров'я, 2005. – Т.2.- 372

Викладач _____ О.В. Слипанюк